КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкъеха!

СЕРАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІаллГІай обкома, Нохч-ГІаллГІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(С В Е Т)

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ ◆ № 5 (4451). ◆ШИНАРДИ, 12 январь, 1971 шу. ◆Мах 2 кеп.

XVIII-гІа Грозненски городской партийни конференци

9-ча январе Грозненчра В. И. Ленина цІерагІча культура Дворце XVIII-гІа Грозненски городской партийни конференци хилар.

Гулбенизраша «Іоаттгіа ІоарашІ а тохаш сийлеи президиумге хержар КПСС леннски �цК Политбюро.

КПСС Грозненски горкома отчетни доклад йир парте горкома хьалхарча секретара С. В. Сильвестрова.

Ревизионни комиссе отчетни доклад йир городской партийни организацие ревизионни комиссе председатель нов. Мутовнина.

Пренеех кьамаьлаш дир: КПСС Заводской рейкома хьалхарча секретара Н. Ф. Основенко, «Красный молот» завода котельшка А. П. Олейникова, «Грозненфтехимзаводы» объединение начальника Г. Ф. Пальникова, «Старогрозненфть» НГДУ оператора Т. Ф. Павлова, Грозненски механиката института ректора Ю. Л. Расторгуева, КПСС Ленински райкома секретара С. М. Цурова, Грозный яхача станне башмачника Ю. К. Слепова, Грозненски горнопоЛома председателя П. С. Истомина, КПСС Старопромысловски райкома секретара А. Н. Мухортовас, «Грозненфтехимстрой» треста СМУ-1 десгарь - монтажника Х. Х. Аслаханова, Грозный аттана балхий Горячеисточенски управлене мастера В. И. Кісаткина, ВЛКСМ горкома секретара Л. А. Шаровариноас, химкомбината парткома секретара А. М. Космина, Грозненски гарнизоне гІулдаях деш волна В. И. Карташева.

Конференце кьамаьл дир КПСС Нохч-ГІаллГІай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

Лаьа а дийлар «Іоаттгі а йир маштаннги комиссе доклад (председатель Т. К. Ширяев).

Конференце мотбийр КПСС горкома болх, хІаьта шерра социм тІа а яйнар.

КПСС керда горкомн городской партийни организацие ревизионни комиссии хержар.

Конференце балха йохье дакъа лоцаш хилар КПСС ЦК сектора заведующе заместитель А. Е. Епанешников.

КПСС керда хержача горкома культура Пленум хилар.

КПСС горкома хьалхарча секрераллА хержар Н. Я. Правенький, шоллагІча секретарелла — А. Я. Давылов, секретарелла — С. О. Зоев.

Парте горкома организационно-партийни балха заведующелла «Іоаттгіаьр Т. К. Ширяев, пропаганда агитацие отдела заведующелла П. И. Резников, административно-финансовый органий отделла заведующелла А. А. Аскабаева.

Конференце балхах болх отчет еша шоллагІчен кхоалагІчен оагІоон тІа.

Кердача шера— лакха хьувкъам

Доладенна керда шу. БарзІлаагІча пятилетка тІехььара шу хинача леннски юбилейни шерагІра встафета ІІаннІшкара керда. ХьамсарІа Коммунистически парте XXIV съезд хьаьва шеро. Леннски партена гонахьа «Іоаттгіа хьотабенна а керда толаьаш дага кийча болаш а бенна-боб советски нах кердача шерг чу. Дерригача советски далкъаьна цхьан керда котаолаш яха дага ба Нохч - ГІаллГІайчен кхаьгаргаьхой ИслагІча пятилетка хьалхарча шеро.

Доккхий а бехкоткъаме а да ужк шера царна хьалхашка латта деккъаран. ХІаьта царех керттера. Лар ялат дукхагІа чудахьлатта да, КПСС ЦК июльски Пленума решенешка хьежжа, Нохч-ГІаллГІай АССР Лакхехьарча Совета IX сессе деккар оттаделла республика юрта болхаьгІа кхаьдкъаьгаьхошта хьалхашка лаьттах мамзгІа дикаргІа пайда эца, цун беркат совлаькха; ерриг йоккхаш йоьла продукци боргІлагІча пятилетка тІехььара шера ныккхачул 7,1 процент дукхагІа хилийта, Къаьстта дукхагІа чуда деза ялат, хІаьта из дуьхьгІдан ялат дикаргІа хьувкъаргІоьа ІІулаях ваштІехьдаьккхачь мара.

Вай дукхача боахамий опыто хьалхоьх республика колхозашчеи совхозашчеи ялатгІа хьувкъам дикка лаьккр — торонах хилар. Гектара беркат дакъаг йиш хулийтаргІоьлаш дика да цар лаьттан, кхоьчам болаш а техника, минеральнА удобренеш, юртобохама культурашта зе зеча хІаначуо кІовсеи лоаттабу средствеш, кІмдараш да.

Ту тайпара долаш да вай республика ужк шера ялат дика хьувкъаьдера — а из совхозарчуо дикка дукхагІа чудара а мел ешар. ІХьабаьккъа ту торонех пайда эца ка доза. Эгаьра хьалха, де дезар да чудахьл ялат алсамдиккха дезаш хиларах ерринача колхозийн совхозийн нуьлгалхоьн спецпаьлисташ боьхонца кхеташ хилар, из декъар кхоачашлара цар шоаг ваш беккткочаьрг лаьрхІар. ХІаравар хила зеза кхай беркат совдоькхьар шиг, керттера дукхар лерхІаш.

ХІанз, ІІаданхача юртобоахама шера даьна балхий цІогаш еш латтанг хилар. «Іоаттгіа керкам тІаблахІтта беза ялат: алсамдиккхий терснех пайда эдара. ЦІенхаштта тахка деза цхьаьгаргІа хьалаш а долаш доуна цхьан районеча боахамах ялатгІа цхьаьнкхьа дикен цхьаьнкхьа ерринача кердаш ІІулаях. Масала, Ахчой - Мартана районе цхьаьолча боачемашка хІанз а, доаваш да йоаттІаеча кондинцех дола фу. Из лерІІа дан. ХІара колхозе, совхозе ІІалашде деза кхочамбаллаьна доьна фу.

Нохч-ГІаллГІайчен кхаш ІІеладеррашц чика кхетаьгаьнна: айдаьгІча пятилетка хьалхашка оттаьдаь деккъаран. Цар шоаг ваш кхоьберг-гаш ленинскеи юбилейни шера доаха толамаш дикаш дегІаолаьнгІа а КПСС XXIV съезда сийлеиа кнкьаьхьара з.

Доаха нах дулхаьцен дукха продукташеи хьалаьнна ІІаІашбера дулх дукхагІа цІийнаьра кийнадерг дукха. КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленума-решенешца хьежжа колхозашеи совхозашеи, районашца, юрта боахама министерстванна кхоьчь юртобоахама ведомствашеи кийчьь мероприятеш йийцьей республикаьнчи партийно-боахама активе. Кердача пятилетке цар ІІалашде деза дулх кийчдера план тІаьра боахамо хІара шера 8—10 процентал кІезигаГІа йоаьшш тІехьхоачашьгІа.

КПСС обкома бюроеи республика Министрий Советоь «Іоаттгіаьй активе кхьаьбаьлъ дулх дукхагІа дахарен кийчдерен мероприятеш.

КПСС ОБКОМЕИ РЕСПУБЛИКА МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

ДУКХАГІА ДАККХА, КИЙЧДЕ ДУЛХ

районашца	1967 ш.	1972 ш.	1973 ш.	1974 ш.	1975 ш.	5 шерен дерриг	Цхьаьна кийчдерзаш 1966—1970 ш.	1966—1970 ш. кийчдерзаш лаьрхІаьна %
Ахчой-Мартана								
паччахьалхенга доха	1240	1295	1365	1430	1430	6760	1350	945 143
планаца нийсйина %	108	108	110	110	110	109		
Ведана								
паччахьалхенга доха	690	725	800	860	860	3935	785	467 168
планаца нийсйина %	115	115	115	115	115	115		
Грозненски								
паччахьалхенга доха	6050	6200	6240	6300	7240	32330	6465	5206 124
планаца нийсйина %	108	108	108	108	108	108		
Гудермески								
паччахьалхенга доха	1800	1815	1850	1960	2020	9445	1890	1348 140
планаца нийсйина %	109	110	109	109	109	109		
МалгІабика								
паччахьалхенга доха	2290	2450	2560	2780	3000	13080	2615	2143 122
планаца нийсйина %	109	109	109	109	109	109		
Надтеречни								
паччахьалхенга доха	2000	2160	2380	2700	2915	12155	2430	1742 139
планаца нийсйина %	108	108	108	108	108	108		
Наьсарен								
паччахьалхенга доха	1125	1275	1360	1525	1580	6875	1370	698 197
планаца нийсйина %	108	109	109	109	109	109		
Наурски								
паччахьалхенга доха	3160	3215	3270	3380	3490	16515	3300	2461 134
планаца нийсйина %	109	109	109	109	109	109		
Ножай-Юрта								
паччахьалхенга доха	1090	1150	1200	1260	1370	6070	1215	797 152
планаца нийсйина %	115	115	120	120	120	118		
Советски								
паччахьалхенга доха	750	780	810	900	960	4200	840	498 169
планаца нийсйина %	115	120	115	115	120	117		
Суньженски								
паччахьалхенга доха	4460	4530	4620	4960	5130	23700	4740	3648 130
планаца нийсйина %	109	109	109	109	109	109		
Урус-Мартана								
паччахьалхенга доха	1670	1720	1850	1910	2100	9250	1850	1434 129
планаца нийсйина %	109	109	109	109	109	109		
Шелковской								
паччахьалхенга доха	2235	2340	2420	2510	2725	12230	2446	2028 121
планаца нийсйина %	109	109	109	109	109	109		
Шаьла								
паччахьалхенга доха	2235	2340	2420	2510	2725	12230	2446	2028 121
планаца нийсйина %	109	109	109	109	109	109		
Эриргача республике								
паччахьалхенга доха	32700	33850	34950	37170	39380	178050	35600	26938 132
планаца нийсйина %	109,0	109,2	109,2	109,2	109,3	109,2		

1971 — 1975 шерашца доахани коа тІаьра оалхазаьрашш йийдера шера юкъера боацан хьалхарІа ІІаданхача лаьр шера йийсйина, 35,6 эзар тоннага кхаччалца, е 32 процент таккъурбеш республике. Дулх эцара ухг шера плен 109,2 процент тІехьаьлъе лерхІ. 1975 шера лаьчаьлъе ІІаданхача доахаьнен коа тІаьрча оалхазаьрийн 38,4 эзар тонн. Из планаца, нийсйина 109,3 процентн 1970 шерарчул 30 процент дукхагІа а хул.

Мероприятешца лаьрхІІача гайнаьа заготовкай боаарш лаьхбаьраьн дулх дукхагІа даккхаран, эгаьра хьалха, оттадьаьл республика колхозашка, совхозашка, паччахьалхен кхьча боахамашка доахани коа тІаьра оалхазаьрашш йийдера шера юкъера боацан хьалхарІа ІІаданхача лаьр, кроликаш лелаьр санна доаьна кастта оидадоьла доаьхьоь сиха дегІаьхьаьлдта.

1971—1975 шерашца дукхагІа хургда доахани

Районашца	Доахан			Цу лаьхьа деттта доахан		
	шу чакхдоалаш хилийта лерхІ		% 1971 ш. шайна 1970 ш. доахане	шу чакхдоалаш хилийта лерхІ		% 1971 ш. шайна 1970 ш. доахане
	1971	1975		1971	1975	
Ахчой-Мартана	6700	7000	120	2500	2700	120
Ведана	4000	4400	111	1350	1900	156
Грозненски	29000	30250	104	13100	14500	117
Гудермеса	8500	9500	115	2900	3200	118
МалгІабика	11000	12400	150	3500	4000	156
Надтеречни	5500	6000	120	2300	2500	125
Наьсарен	8060	9500	128	2950	3800	160
Наурски	9200	9500	104	3350	3400	112
Ножай-Юрта	8220	9500	119	3060	3990	148
Советски	2800	3600	136	970	1430	179
Суньженски	20600	21600	113	9340	10100	116
Урус-Мартана	9060	9500	117	3560	3940	125
Шаьла	8750	10400	124	3660	4070	122
Шелковской	9700	10000	106	3000	3200	121
Эрригача а	150110	163600	116	55540	62900	126

Районашца	Хьаькхарч			Жа		
	шу чакхдоалаш хилийта лерхІ		1975 шера хьаькхарчашца 1971 шера хьаькхарчашца %	шу чакхдоалаш хилийта лерхІ		1975 шера жарчашца 1971 шера жарчашца %
	1971	1975		1971	1975	
Ахчой-Мартана	6500	7000	111	10500	12000	119
Ведана	—	—	—	10000	14300	152
Грозненски	35000	38000	128	15000	15000	88
Гудермеса	10500	10900	103	—	—	—
МалгІабика	15000	18000	133	20000	22000	110
Надтеречни	1500	2500	167	18000	22000	130
Наьсарен	—	—	—	12500	15600	131
Наурски	10800	12000	126	158000	160000	102
Ножай-Юрта	—	—	—	—	—	—
Советски	—	—	—	6900	9900	198
Суньженски	25000	30000	146	47000	50000	108
Урус-Мартана	12000	16000	133	—	—	—
Шаьла	—	—	—	—	—	—
Шелковской	8000	10000	146	260000	265000	104
Эрригача а	124300	14400	130	557900	585800	107

Кагий а доккхий а дерриг кой тІаьра оалхазаьрашш (эзарашца)			Кролликаш (се ораш) шу чакхдоалаш		
Районашца	шу чакхдоалаш хилийта лерхІ		1975 ш. шу дуьхьгІдан 1971 ш. шайна доаьхьоь %		
	1971	1975		1971	1975
Ахчой-Мартана	30	20	100	600	3000
Грозненски	500	600	150	400	3000
Гудермеса	3	5	—	700	6000
МалгІабика	8	12	400	—	—
Надтеречни	—	—	—	700	3000
Наьсарен	—	—	—	500	3000
Наурски	45	50	119	—	—
Суньженски	150	200	160	—	—
Урус - Мартана	52	68	226	600	3000
Шаьла	75	163	500	300	3000
Шелковской	30	30	115	—	—
Эрригача а	860	1050	152	400	24000

Хиланза эргІоаьца дулха резервеш хилийтара 1971 шера — керлача пятилетка хьалхарча шера— ІІулаях гІулаях гоаде лаьрхІаш республике. Юкъенца лаьрхІаьна хІара 100 Іаттан дуХхьаьца, ка дехкача шинарийнен ІІехьа 85 Іаса хьалхедеде, хІара бІаьнна ІІехьа — 1000 Іаьхар хьалхедеде лаьрхІаш, 133 эзаьрнел кІезигаГІа йоаьшш хурсаьш йийте еза. 4,8 миллион кІорнг ваккхийта еза. Царех хьалхарчо колхозашца совхозашца дІаьшарьа 3,1 миллион.

Бетта график оттаьйй хьаькхарчи шинарийнн ихьаьдайтарах исчуссттвийн эсеменеш ерзи. Гуйрен - Іан ламалахь эсеменеш е еза да 14 эзар Іасен 23,5 эзар хьаьжен.

Колхозашеи совхозашеи хьалкхедеи кхабеи бахача нахаьрга эцарга 13 эзаьрнел кІезигаГІа доаьшш Іаьсий.

1971 шера паччахьалхенга доха, кара колхозашеи совхозашеи кхоьа лаьхьІаьр 43,8 эзар бежан, 86,4 эзар хьаькха, 157,3 эзаьгІа. 1520 эзар коа тІаьра оалхазаьрашш.

Республике бежан дуьх дукхагІа даккхаьр дулха лоаьнан районашца юрта колхозашеи паччахьалхенга цІера боХка на еза: мукъаьлийтайй, уж дулхьал дулха лаьрхІа доахаьн кхоьберзоьна ІІулаях. Доахаьн даьсарна ахетаьн балтара гІулаьхьа школаш даьй нохийн баьрг пІаьй хилар. Цу гІулаьхьа - даьшта-ноанота кІезе шерагІа пропаганда е еза педагогически знаньеш а ГІоаргІаьна уйлаьа а ахина ДІаоттара.

СагІа беррига а даьсарна-ноанота ІІулаьхьа ІІаьнна ІІулаьлаьнгІа а, ерриг гІулаьхьа чаккхаьна. 1971 шера а пятилетка ІІІехьара шераьнца а дулх дукхагІа даккхаьр ерригача резервех пайда эца.

Беррига а советски ваьна а санна, вай республике юрта боахаьн болхлоьна кІаьсьгаьна вахта лелаьнна парте XXIV-ча съезда сийлаьна. Из а гІиллА ІІерлуш латтача яьхь яьна хІаьгІоьнна яьа вІашгІаьдеш, хьайбаьккха ІІоаьла продукци, эгаьра хьалха дулх дукхагІа даккхаьна тІаьйца социалистически дІаьхьаьнна дулх лоаттабеча кІоьсаьна фермашкарча кхьаьгаьнчой инициатива хьаллаьнг — районий партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацией, колхозий, совхозий лоаьрхІаьнгІаьра даккхар.

ХАЛКЪА ПРОСВЕЩЕНЕ ТОЛАШАГІБАРИЙ ЦХЬОАЛАГІЧА РЕСПУБЛИКАНСКИ СЛЕТЕ ДАКЪА ЛАЬЦАРАША НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР БЕРРИГАЧА ХЬЕХАРХОШКА, ХАЛКЪА ОБРАЗОВАНЕ БОЛХЛОШКА, ДАЬШКА-НОАНОШКА ОБЩЕСТВЕННОСТАГА ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Дёза новьсостий!

Нохкхача энтузиазмашеи лаьгІлургоьлаьчча хьинарцен кийчдуьйсеьхьа хьаькъ ший хьамсарча парте XXIV-ча съезда нахьаьлда, КПСС XXIV-ча съезда даха доаггІаьчу тайпера нахьаьлдаьр дуьйь керригача халкъо лелаьча социалистически яьхьа кокхьаьбаб республикера беррига цьхьарчой а. Дукхха эзаьрашш бола цар эцкдаьн — орденаш лелаьрашш, заслужени цьхьарчой, халкъа образоване отличникашш — вай сан-те гулбенийнн школера дешаьрахетаьча болх дІаьхо гоабара доаьрхІаьнгІа йоаьа проблемаш дІаьдІаьвь.

Кхуьш доаьгІача ІІехьенна дешаьр дина хьехарен кхетам балаьрен гІулаьхьа керттера даьсьа кхоч ъьаьрхочоьа. ХІара хьехархочун декъар — ваьнгІаьнна ленинскеи теори кІоаьрта ІІомаьр, ший политически ІІилманн знаньеш запас даьйн йина ІІоаттаьр, ІІилма, техника, культура даььсе беррига ерачча керда кавартІаьнаьрашта духтІаьаьвьна хилар. Дешаьрхошта, цар даьшта-ноаношта, гоьнаьа мел барамца, даьна ІІоьхкам хила беза ъьаьрхочун шеррача яруднеш, цун беррига сибат а гІиллаьхьан а, цун общественни юхь.

Хьехарчо толаме болх бара хиланза даьрдоаьца хьал да кердаьа школьна программай чулІІам, дешаьр хьехарен хетам балаьрен пайдаьнгІа а, ІІилмен пвьхьаьна. Даьхьаьь хьаьхьеха методаш кІоаьрта ІІомаьр.

Боккхача паччахьалхен ларІхІамеч ъьаьрхочо ІІаьнна ІІоаьгІаьнна дешийтарах дола закон кхочушдедеча. Массанца дешийтІаьра гІа-гІа дукхагІа педагогически проблема а хиина ДІаоттаьр ІІоаьгІаьнна ІІулаьхьа ІІулаьхьа ІІоаьгІаьнна ІІоаьгІаьнна ІІоаьгІаьнна

XVIII-гIа Грозненски городской партийни конференци

КАРАГIАЛЬНИЧОХ ЛАЙА

Новкъоста С. В. Синельникова доклад

СУРТА: ТIА: Конференце болх дIаболабеннаб. В. ЮНЦЕВИЧА. сурт.

Экономика айяра новкъа

ПХЕ шера программа хаьал хьалха кхоачашъьяра, советски паччахьалкхен экономическе низ дIаьхо чIогIаьрга юкъе дика дакъа лаьмал. Города кхетамхой коллективашца, КПСС XXIII-ча съезден цул тIехьаГIа хиннача Пленумийн решенешца хьалхе а лоьаеш, Грозненски партийн организацие коммунистийн парте боаьарийн низ тIаберзабаьб общественни производства боарам соьбаькхаьра, цун эффективность лакъьара, управлене система товяра, IилмаI а, технически прогресс сихьара, экономе режим чIогIаьрга, арахецца продукци дикаГIа хиннитарг.

Грозниерга кхаьъегамхойна хаьал хьалха кхоачашвьяра, советски паччахьалкхен экономическе низ дIаьхо чIогIаьрга юкъе дика дакъа лаьмал города кхетамхой коллективашца, КПСС XXIII-ча съезден цул тIехьаГIа хиннача Пленумийн решенешца хьалхе а лоьаеш, Грозненски партийн организацие коммунистийн парте боаьарийн низ тIаберзабаьб общественни производства боарам соьбаькхаьра, цун эффективность лакъьара, управлене система товяра, IилмаI а, технически прогресс сихьара, экономе режим чIогIаьрга, арахецца продукци дикаГIа хиннитарг.

Экономически деГIаьхара темпаш сихьяра доккха беркат дьлар планированеен экономически стимулированеен керлачи системагa довлаьрг. Парте горкомой райкомашен, IIаьлта нитта юхььанчарча партийни организацешца а чIогIаьгIа терко йийр предприятеш довлдарга кердача хьалдаьдка яхьяра. ХIанз 59 предприятийн ц цу хьалдаьдка болх беш. 20 процент совгIа йоьла продукци цар арахец.

Ноькка-кхаьъегама котало яьхьхай города междаьттахоша. Меэозойски IIоннашкарга междаьттаьгга даккхарга кердa мотиташ гуччьаьхай Брагунски, Октябрьски, Малбурнен — Гудермесски междаьтта районашца. Цу деррийнг торо хилийтар иче шера план дIалаьхача шера сечтабр бетта кхоачашъе. Отчетни хана города междаьттахоша 400 эзар тонн планал совгIа междаьтта ,даьккхаьл.

Юбилейни социалистически яьзе доккхий толаммаш дахарах «Старопромыслов» междаьтта — гайдоаккхача управленеца Ленински юбилейни Сийлен грамота елар.

«Грозненефтехимзаводы» яхача объединенна чIоаГIаьга предприятеша 15 проц. совгIа лаьхбаьб производства боарам.

Дукха болх баьб производственни мощносташ сихьяра арахеца продукци дикаГIа хилийтаран. Соаьх юкъе бетта Новогрозненски междаьтта чаьхдоькача заводе болх бо йоьаьгIаьнарг йоьла Центральни газофракционирующе установка. Грозненски междаьтта чаьхдоькача заводе мехка эгIара хьалха хьалъаьй, парафин чудоттаьш дIаьхьоаьлца йоьла опытно - промышленни автоматически линии. Цо тоьор хилийтар междаьтта чаьхдоькача 450 эзар сом аьхка кхоле цхьа шерага диллаьдеш.

Шекински эксперимент юкъейолаьар бахьан долийн дика лаьхьелар къаьхьегама оьсарле. Из мер год балха юкъейолаьарга четаьнь Грозненра партийни, профсоюзни, боаьхамий кулгалхоьта лаьрхIа семинар. Бер парте горкомо «Грозненефтехимзаводы» яхача объединенна IилхаIа.

Цьадола толаммаш даьхад гIорда. Машиннаьрзаьна а. Цар арахеца йоьаьгIа 50 гайна IилхаIа машинаш, аппараташ, механизмаш.

Ца хаддаш терко яьй къаьхьегам IилмаI лерда IIа яьшIIеьхьаьккхарга. IилхаIа IилмаIна кардагIаьнирарш, производственна къкъехьхьара.

Шоьй декъараш кхоачашларгIа тIаГIеррга къаьхьйтар «Грозненергоэнерго» управленеца. Электроэнергия йоьхьелен энергехерда мощностий болх бе йоьлаьлийтай, хьалъяьй кердa электропередачай линеш. 780 млн. квт. сасьхьат дукхагIа яьккхай электроэнерги.

Кхоачашбаьб мухь дIа-ноьа кхаьъьара боарам машиннаьрзен автомобильнин транспорта предприятеша. Машиннаьрзаьхоьца планал тIех цхьа миллион тонн совгIа мухь дIа-ноьа бихьаб, тодаьл коррттера технико - экономически хьоькхаьаш. Цкезнг-дукха тоабаьб шоай болх автомобильнин транспорта предприятеша а.

Паччахьалкхен заланеш толаммаш кхоачашъьйй ебгача, кхачан, моттиергча промышленность предприятеша.

Хьалха боахаме кертерча доькъоьх доаргI капитальни IIаьлцоьн хьалъер. КПСС горкомо, райкомаша даим йоьаьхо яьй цу балха. Промышленни гражданскин IIаьлцоьнгга болх тоабарга доьн лийнад парте горкома Пленуме. IIадаьдахча шера июнь бетта IIаьш. лоьшьеча къаьхьегам IилмаI дарда тIа вIашIIеьхьаьккхарга дешан дийнаргIа IIаьлцоьнгарий городской экономически комфорте. IIоллаГIа цу да города IIаьшIIоьшъерий организацей кулгалдеча кадрай техникэ - экономически курсаш парте горкоме болх бешаш.

Отчетни хана IIаьшIIоьшъеран пайда йийнаб 250 млн. сом хулча капиталоьвоьнеех, хьалъяьй 20 йоьхха промышленни объект. Юбилейни шера ноьа бутт хьалъа кхоачашъьйй поьрадни балхий план. Города къаьхьегамхоьца хьалдаьдка 250 эзар квадратни метр хулa цIенош, детарконца лаьрхIа дукхха школьнь учреждене.

ДикаГIа латт хIанз город хьаьъеГIен кагий архитектурни формаш юкъехьулъеГIе. Дукха балхашца даьд город тоаеш хозьеш.

ГрозНИИ коллективо кхоачашъьйй кердача технологически процессаГ пайдаоьтани. КIоаргаче «ТIехIоаргаче» скважинайн технологи тоаеш дика хIама кардагIаьнинад «СевКавказНИПИнефть» Илма - токмаш болхлоьта.

Илман - техническа прогресса проблемаш кхоачашъеча докхха даьхьа лаьмал рационализаторшен, производстве хьалха латтаранен, паччахьалкхенна условии шера 22 миллион сом пайда баьб.

КПСС ЦК июльски (1970 пу) Пленума решенешца хьоькъаьй з еш города партийни, профсоюзни организацеша, предприятей, учреждей кулгалхоьца дукхха мероприятеш кхоачашъьйй республика кхоьхоьшта, сечхьаьнь новкъостал дара, юртбоьхама къаьхьегамхеннаьра бувзамаш IIоагIаьрга.

КарагIаьнинна толаммех доькхал а деш, вай декъарийн а, балхха-юкъе, долаш дола кхоачашбеаьрарш ГучадаХа.

Города ерриагча предприятеш ритмиче баьл болх, хIаьъа цхьаьнйолчар паччахьалкхен планаш кхоачашъьйй.

Царех я Гормолокомбинат, кога Гирс бу фабрика, «Металлист» яха завод, «Художник» яха фабрика, № 2 йоьа IIаьшIIоьл-материйлий комбинат. Продукцена реализаци яра тIехьаьрга шера план кхоачашъьйй цар. Паччахьалкхенга дIа ца кхоьаьш анкер 1,5 миллион гаргга сом маьха промышленни продукци. Итт предприятех хьхььйй къаьхьегама оьсарле.

Кердача шера доккхий декъараш хьалхаьнка латт города междаьттахошта. 1975-ча шера цар яккха еза 13 миллион совгIа тонн междаьттаьн 5 миллиард куб.метр газ. Кхоьга дукхагIа тохаргда бурув.

Цхьаьбакъьа укхаза дукха проблемаш я къоастанна. Этгара хьалха белгалдаккха деза. Геофизикаша, геологеша, бурувдеттаьрашца мехкашца таллхара программа боьхьаккхара тIалаьх лерг. Ца кхоачашъеш да тIилар «Грозненефть» объединенни кулгалхой, бурувдеттаьчеи междаьттаьгга газлоаккхачен управленей кулгалхой, КПСС горкомо, Октябрьски Старопромысловскин, Ленинскин райкомаш, партийни, профсоюзни комсомольски организацеш деъхарийна я междаьтта таллхарех бурув деттарен балаш. IIаьхс шерде, керда технологи балхе юкъеьхьаьна.

ХIанз хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара дика новкъостал дарда «Грозненефть» объединенне дукха ха йоаьщаш юкъейолаьнна кердача структура.

Йоккхий технически проблемаш я къоастас еаш Грозненски междаьтта чаьхдоькача промышленность реконструкции модернизаци ечаьнарг.

ДIадахча шерашка санна чIоаГIа теркам тIаьбахийтаьгга бешаш доьн да тIехдика продукт арахецар. ХIанзарча хьаштаца дIадехача тайнара дац из.

ДIахаьнга партийни конференце иййса критика йир машиннаьрзеранта станочни парка сменността коэффициент доьхьа кхаьр бахьан долийн. ХIанз даьча тоьхьаьнна хьалтIет из гIулаькх кхи я вогIа латтиагга. «Къаьстта» во латт из гIулаькх «Красный молот», «Электромеханический» заводашца. Укхаьа дукха йоаьо болх ца йоьа. Бахьана бесса терко ян къаьхьегам IилмаI ларда тIа вIашIIеьхьаьккхарга.

КПСС горкомо, райкомаш, партийни организацеш, боахама кулгалхой декхарийна да толаШаГIа йоьла методаш, дикаГIйола техникологи балхо юкъеьхьаьна, станочни парка сменността коэффициент даьккхе, йоьла оборудованех бизза пайда яьа, экономе режим IIенхаштта хоьрзе, къаьхьегамех производственни дисциплина яIоаГIе.

IIенхаштта болх тоабе беза наха яьа товарашца доахепача предприятей.

ХIанз а дIадахенга дукха кхоачамбаьнарш да машиннаьхьеш автомобильнин транспорта балха юкъе.

Тоабе беза IилмаI - токхмеен проектнин организацей болх.

IIенхаштта ца капитальни IIаьшIIоьл хьалъеча. Дукха объекташ я хаьнаьха хьалъяь да йоаьхаш. Хьалха санна, чIоаГIа IIеьхьалгат наьх хьубаьгга IIенхаш кулгалхо - бытовой учреждешца тхьалъеГа. Эсала пайда яь драматически театрин цирки хьалъе IIаьхьожеьна среставех. Тхоьа хетачоь, IIаьшIIоьл хьалъеьга IIеьхьалисара кертера бахьан да производство вIашIIеьхьаьккхарга боарам лоха хIилер, механизмаш пайда ца яьаш дукха латтар. Балха ха бовгIа. Лерг IIа терко ян кадраш харжяран кийчьярш.

IIенхаштта тоабе беза IIаьшIIоьлерий болх. IIаьбакъьа ца дIалъеьне новкъостал яьа такте латтаьна партийни советски организашкара. Грозненра къаьхьегамхоьца, моттиергча Советашка IIолла дукхагIа чIалле деза нах чубата IIенхаш. Городской ремонтно - строительни трест хьалъе еза ха тIакхьвеьчI.

ХIанз IIадоладенна 1971-ГIа керда шу. «Пардийн, профсоюзни, комсомольски организацеш, советски, боахама кулгалхой декхарийна да КПСС XXIV-ча съезда сийна тIаийна социалистически декхарийн толаммаш кхоачашъеш шерагIа социалистически яьх йоаржае Кертерхадар да производства къаьхьегIаьрча торохех бизза пайда чIар. толаШаГIа техникех технологиш цергIа балха юкъеьхьаьр. къаьхьегами производственни IIаьшIIоьл-парда IIа вIашIIеьхьаьккхар.

В. И. Ленина 100 шу дешаргa юбилей еъьюр, ленински теоретически IIеьхьаьена шерга - пропаганда яра. В. И. Ленина 100 шу дизара юбилейна хетаьнна КПСС ЦК Тенсиана, партс ЦК Генеральни секретара новкъостга Л. И. Брежнева доклада, коммунистически болхлоьн партеГ Дупеч хьалъьанта юкъерча Совешане материалша. йитта кхича партийни документташ IIаьлеГIа йийр городской партийни организацийн комен проблемаш 1969-ча шера цоьхха IIенгаГIа йийшай лекцеш 1968-ча шерачул. Хиил сувщенденаьш из гIулаькх IIадахача шера 3. КПСС историена производство экономика лардаьта, дикаГIа опыта пропаганда яра гIулаькх эсала латт Старопромысловски Заводскийн райиншца. ЛоарIаГIа да эпидемически знанеш пропаганда чIа. Къаьстта терко е еза кадраша экономически знанеш йтара.

Тоабе беза пропагандистски кадраш харжяра а кийчьера а, царна специализаци яра а болх. Еврпгачу торонех пайда яьаш дыпа дукьлара пропаганда йоаГIьара. Цу аььхе дика хIама ЕГарагIаьнинадле а. Денна йоаьхо е еза IилмаI-атеистически пропаганда, гучабакъа беза хIанзарча дика идеолоте реакционни чулаьаш цу кодрийн. Къаьстта теркам тIабахийта беза дынах тешарех хIаьрга кхаьстъьстъьстъ беза балха.

Парте горкомо чIоаГIа лоархIа-ме лоарIа массово - политически болх, цу дьаьсе, къаьстта политически информацийн Дукхача партийни организацешка вIашIIеьхьаьй политинформгруппий ниа группаш. Из болх бен 3 зар гаргга коммунисти парте боаьарашца ба.

Балха шерга, коьеьйолаьйй тренаьнийй сходаш, цIешка, кварталашца, болхлой поселькашка, участкашка вIашIIдехх Цийш.

Цхьаьйолча партийни организацеш IIанзарча декхарийна дIадехха тайнарг лелабаш политико-массови болх. IIенхаштта кхоьсам коаттабаш къаьхьегамех наччахьалкхен дисциплине йоаГIьара. Къаьстта дисциплина лоха латт, балха ха йоаьо, проглаш ю Старогрозненски междаьтта-газлоаккхача управленеца, «Чечнигостельстрой» треста № 223 парте хьаччийларех 72,4 процент болхлой хиннабле, дIадахача шера уж хилар 74 процент.

Парте нах хьаччийара а, хIаьта нитта кхоьача коммунисташтта кхетам балара а болх эсала латт цхьаьйолча моттигашка. ЛерттIа йоаьхо ян цу балха КПСС Ленински, Заводской райкомаша. Из болх цIенхаштта тоабе беза.

ДIадахача шера лаьхача организацийн политически боарман чаьхьььлар районни партийн конференци, отчетно - хоржамна партийни собраниш, берригача коммунисташа хьинаре дакъа а ловнаш. Цар хьагойтар юхььанчарна партийни организацешца доькъ декхар денале хоачашцеш хилар. Цхьаьбакъа цхьаьолча партийни организацеша КПСС XXIII-ча съезда решенешкен «Российски городской партийни организацие партийни собранеш чаьхььарга практикаьх» парте ЦК баьча соцамген хьежжа вIашIIеьхьаьккхан цоьй болх. Партийни собранеш ира устанни ца техьаьн № 2 йоьла IIиплон материалий комбината, «Грозгазстрой» треста IIаьшIIоьлий механизме Управленне, № 131 йоьла IIиплоьн-монтажник поезда, № 2 йоьла Грозненски пассажиркен - автотранспортни предприятие, № 4 йоьла мьаьх ена завода, нитта кхича партийни организацеш.

Цу тайнарга IIулаьхо торо лаг коммунистаьга шоай предприятие, организацие нахара кертера дешаш дувца уттаде.

Ценхаштта тIахьожкам лоаттабе. Беза партийнг организацешка, партийни группашка партийни собранеш чаьхьььлара. Айе еза критикен самокритикен.

Парте горкома дика йоаьхо яьй кулгалдеча кадраншца болх тоабара. Цхьаьбакъьа, цу чаьхьььлга кхоачамбоаьрарш да. Цхьаьолча кулгалхоьца бехкоькъаьм лелаДаш шоай декхарийн. IIадахача шера КПСС Заводской райкомо боар партера IIаьаьккхар. Слюдяной фабрика директор хиннa В. П. Батманов, критика цо йийса тIа ца эпарах, очкотирательство лелаярах, цIена болх беча боьллоьца хоорно коьцарх. Нахаца Ноьа хилярах Новогрозненски междаьтта чаьхдоькача заводе коммунисташа парткоме харжаньзар заводе директор. Новгаьлий. Цу тайнара моттигаш кхы а я.

Соьаьтта партийни кулгалдеча кадраншца болх, шоьшта тIаьдиллача IIулаьхо хьалхашкара пар бехкоькъам нахаддаш лаьх я беш.

Советашта партийни кулгалдеча думщаш, белгалдаккха деза, къаьхьегамхой организацийн письмоьшкен заявленешкен хьажжа горкомоьхьа болх КПСС горкомо баро бийца хилар. Тоабаьб Советашкара партийни группай болх, ладийГIаш депутатий декхарийн кхоачашдара «къаьхьехьйрча коммунистий отчеташа.

Ала деза, къаьхьегамхой депутатий городской а районни а Советаша городе товяра, депутатий нахаьаш кхоачашдара, депутатий цымар айдара болх кхдачамбоаьрарш да лелабеГа.

Лаьхбе беза боахамех культурни лешш къеьстдеГара Советий лоархIам.

ДIаьо кхы а лаьхье еза боахама - политически декхарийн къеьстдечара профсоюзни организацей роль.

Доькхий толаммаш даьхад города да комсомольски организацеша.

Цхьаьбакъьа, йитта кулгалдеча экономически кхетам балара даьхьа кхоачашде дезаш дукха да. ЧIогIье еза комсомолера партийнга кдро.

КПСС горкомо, райкомаша, партийни организацеша дукха къаьхьийгIа дIаьо социалистически законоьть чIоаГIьара, административни органий болх тоабара, общественни порядок лоарийя.

Административни органаш декхарийла я правонарушенеш да хилийтара болх тоабе, уж хилара бIаьвалаш довза, дерриге зулламаш гучадаха.

Тоабе беза хьалха дружинай болх, коммунистаьга комсомольцашни дукхагIа юкъе а озаш.

Идеологически болх—кердача декхарий боарамга

В. И. Ленина 100 шу дешаргa юбилей еъьюр, ленински теоретически IIеьхьаьена шерга - пропаганда яра. В. И. Ленина 100 шу дизара юбилейна хетаьнна КПСС ЦК Тенсиана, партс ЦК Генеральни секретара новкъостга Л. И. Брежнева доклада, коммунистически болхлоьн партеГ Дупеч хьалъьанта юкъерча Совешане материалша. йитта кхича партийни документташ IIаьлеГIа йийр городской партийни организацийн комен проблемаш 1969-ча шера цоьхха IIенгаГIа йийшай лекцеш 1968-ча шерачул. Хиил сувщенденаьш из гIулаькх IIадахача шера 3. КПСС историена производство экономика лардаьта, дикаГIа опыта пропаганда яра гIулаькх эсала латт Старопромысловски Заводскийн райиншца. ЛоарIаГIа да эпидемически знанеш пропаганда чIа. Къаьстта терко е еза кадраша экономически знанеш йтара.

Тоабе беза пропагандистски кадраш харжяра а кийчьера а, царна специализаци яра а болх. Еврпгачу торонех пайда яьаш дыпа дукьлара пропаганда йоаГIьара. Цу аььхе дика хIама ЕГарагIаьнинадле а. Денна йоаьхо е еза IилмаI-атеистически пропаганда, гучабакъа беза хIанзарча дика идеолоте реакционни чулаьаш цу кодрийн. Къаьстта теркам тIабахийта беза дынах тешарех хIаьрга кхаьстъьстъьстъ беза балха.

Парте горкомо чIоаГIа лоархIа-ме лоарIа массово - политически болх, цу дьаьсе, къаьстта политически информацийн Дукхача партийни организацешка вIашIIеьхьаьй политинформгруппий ниа группаш. Из болх бен 3 зар гаргга коммунисти парте боаьарашца ба.

Балха шерга, коьеьйолаьйй тренаьнийй сходаш, цIешка, кварталашца, болхлой поселькашка, участкашка вIашIIдехх Цийш.

Цхьаьйолча партийни организацеш IIанзарча декхарийна дIаьдехха тайнарг лелабаш политико-массови болх. IIенхаштта кхоьсам коаттабаш къаьхьегамех наччахьалкхен дисциплине йоаГIьара. Къаьстта дисциплина лоха латт, балха ха йоаьо, проглаш ю Старогрозненски междаьтта-газлоаккхача управленеца, «Чечнигостельстрой» треста № 223 парте хьаччийларех 72,4 процент болхлой хиннабле, дIадахача шера уж хилар 74 процент.

Парте нах хьаччийара а, хIаьта нитта кхоьача коммунисташтта кхетам балара а болх эсала латт цхьаьйолча моттигашка. ЛерттIа йоаьхо ян цу балха КПСС Ленински, Заводской райкомаша. Из болх цIенхаштта тоабе беза.

ДIадахача шера лаьхача организацийн политически боарман чаьхьььлар районни партийн конференци, отчетно - хоржамна партийни собраниш, берригача коммунисташа хьинаре дакъа а ловнаш. Цар хьагойтар юхььанчарна партийни организацешка доькъ декхар денале хоачашцеш хилар. Цхьаьбакъа цхьаьолча партийни организацеша КПСС XXIII-ча съезда решенешкен «Российски городской партийни организацие партийни собранеш чаьхььарга практикаьх» парте ЦК баьча соцамген хьежжа вIашIIеьхьаьккхан цоьй болх. Партийни собранеш ира устанни ца техьаьн № 2 йоьла IIиплон материалий комбината, «Грозгазстрой» треста IIаьшIIоьлий механизме Управленне, № 131 йоьла IIиплоьн-монтажник поезда, № 2 йоьла Грозненски пассажиркен - автотранспортни предприятие, № 4 йоьла мьаьх ена завода, нитта кхича партийни организацеш.

Цу тайнарга IIулаьхо торо лаг коммунистаьга шоай предприятие, организацие нахара кертера дешаш дувца уттаде.

Ценхаштта тIахьожкам лоаттабе. Беза партийнг организацешка, партийни группашка партийни собранеш чаьхьььлара. Айе еза критикен самокритикен.

Парте горкома дика йоаьхо яьй кулгалдеча кадраншца болх тоабара. Цхьаьбакъьа, цу чаьхьььлга кхоачамбоаьрарш да. Цхьаьолча кулгалхоьца бехкоькъаьм лелаДаш шоай декхарийн. IIадахача шера КПСС Заводской райкомо боар партера IIаьаьккхар. Слюдяной фабрика директор хиннa В. П. Батманов, критика цо йийса тIа ца эпарах, очкотирательство лелаярах, цIена болх беча боьллоьца хоорно коьцарх. Нахаца Ноьа хилярах Новогрозненски междаьтта чаьхдоькача заводе коммунисташа парткоме харжаньзар заводе директор. Новгаьлий. Цу тайнара моттигаш кхы а я.

Соьаьтта партийни кулгалдеча кадраншца болх, шоьшта тIаьдиллача IIулаьхо хьалхашкара пар бехкоькъам нахаддаш лаьх я беш.

Советашта партийни кулгалдеча думщаш, белгалдаккха деза, къаьхьегамхой организацийн письмоьшкен заявленешкен хьажжа горкомоьхьа болх КПСС горкомо баро бийца хилар. Тоабаьб Советашкара партийни группай болх, ладийГIаш депутатий декхарийн кхоачашдара «къаьхьехьйрча коммунистий отчеташа.

Ала деза, къаьхьегамхой депутатий городской а районни а Советаша городе товяра, депутатий нахаьаш кхоачашдара, депутатий цымар айдара болх кхдачамбоаьрарш да лелабеГа.

Лаьхбе беза боахамех культурни лешш къеьстдеГара Советий лоархIам.

ДIаьо кхы а лаьхье еза боахама - политически декхарийн къеьстдечара профсоюзни организацей роль.

Доькхий толаммаш даьхад города да комсомольски организацеша.

Цхьаьбакъьа, йитта кулгалдеча экономически кхетам балара даьхьа кхоачашде дезаш дукха да. ЧIогIье еза комсомолера партийнга кдро.

КПСС горкомо, райкомаша, партийни организацеша дукха къаьхьийгIа дIаьо социалистически законоьть чIоаГIьара, административни органий болх тоабара, общественни порядок лоарийя.

Административни органаш декхарийла я правонарушенеш да хилийтара болх тоабе, уж хилара бIаьвалаш довза, дерриге зулламаш гучадаха.

Тоабе беза хьалха дружинай болх, коммунистаьга комсомольцашни дукхагIа юкъе а озаш.

Къахьегамхой вахара хьал тоадара

УКХ IIеъхьаьра хана дика тегIаьнчий торговли, общественни кхачанн бытовойн предприятеш дикаГIа ду наха гIулаькх IIадахача шера IIаччахьалкхенна «кооперативни торговле IIолла чаьнара зечка товарашца 1967-ча шерачул 50 миллион сом дукхагIа хуо. Цу юкъе 12 процент тукхагIа зечкаьт дуоьн ауьн ха IIаьхьаьнгга 90 процент — IIоллаГIа. IIаьхьаьн, 65 процент — фуаш Рознични товарооборот дегIаьнай 25 процент.

IIолаГIаьй торговле материальнин техникеен баьз Тикшин общественни кхачанн предприятеш дукхагIа хиннай. Шозза дегIаьнад предприятеш торгово - техническни холодильни оборуди неца IIаьшIIаьлеГа. Наха торговли гIулаькх деш балха дукхагIа юкъеьхьаьй прогрессивни формаш. Наха бытовой гIулаькх лаьра боаьрш 1965-ча шерана пайдийна шозза дегIаьнад.

Цьаьбакъьа, наха гIулаькх деча балха юкъе дукха кхоачамбоаьрарш да. Рознични товарооборота плана кхоачаьнарш Горпромторгех Горпродовольторгех коллективаша. IIенхаштта хьовсам эоттабаш советски торговле боьхьаьш телхаерзаьна. Дукхача торгашка лоха я торговле кхуьгга. Парторгин, профсоюзни, комсомольски организацеш, городской торгийн болхлой снабжение отделийн кулгалдеча декхарийна дIаьмах деча организацеш болх IIаьшIIоьлгга тоабе. Советски торговле боьхьаьш телхаерзаьна гIулаькх IIедаь IIадахача, торговлен общественни кхачанн болхлой бехкоькхам лаьхбе. Цхьаьгга гIулаькх даьра культура лаьхье шер хьашташ дIаьа кхачаьнарг.

Наха гIулаькх эзна служба предприятеш берриге ян IIаьбайтIа, беза къаьхьегамехоьца пуьхкагIен дикаГIен гIулаькх дарда.

Городе «Ленин-дукхя тоаденнад наха медицински гIулаькх деча балха юкъе дукха кхоачамбоаьрарш да. Рознични товарооборота плана кхоачаьнарш Горпромторгех Горпродовольторгех коллективаша. IIенхаштта хьовсам эоттабаш советски торговле боьхьаьш телхаерзаьна. Дукхача торгашка лоха я торговле кхуьгга.

Парторгин, профсоюзни, комсомольски организацеш, городской торгийн болхлой снабжение отделийн кулгалдеча декхарийна дIаьмах деча организацеш болх IIаьшIIоьлгга тоабе. Советски торговле боьхьаьш телхаерзаьна гIулаькх IIедаь IIадахача, торговлен общественни кхачанн болхлой бехкоькхам лаьхбе. Цхьаьгга гIулаькх даьра культура лаьхье шер хьашташ дIаьа кхачаьнарг.

Наха гIулаькх эзна служба предприятеш берриге ян IIаьбайтIа, беза къаьхьегамехоьца пуьхкагIен дикаГIен гIулаькх дарда.

Городе «Ленин-дукхя тоаденнад

Тоае партийни кулгалдара стили методаш

ОРГАНИЗАЦИОННО - партийни балха даьхьа парте горкомо, КПСС XXIII-ча съезда решенешца хьалхе а лоьаеш кертера керкам тIаьхийтаб кадраш харжяра, уж кийчьяра, юхььанчарна партийни организацей пхьь лаьхтарг.

Дукха керкам тIаьхийтаб пленумий бюро болх тоабара, цита хержача коммунистий хьинар айдара. Пленумашка, бюро заседанешка дуьйна уттадаьд города боахамен общественно - политически аьхара кертера дешаш.

Парте горкома, райкомий бюро заседанешка коммунистий отчеташ тIаьдийтад.

Парте горкома, райкомий, хIаьта нитта юхььанчарна партийни организацей пхьь лаьхтарг.

Дукха керкам тIаьхийтаб пленумий бюро болх тоабара, цита хержача коммунистий хьинар айдара. Пленумашка, бюро заседанешка дуьйна уттадаьд города боахамен общественно - политически аьхара кертера дешаш.

Парте горкома, райкомий бюро заседанешка коммунистий отчеташ тIаьдийтад.

Парте горкома, райкомий, хIаьта нитта юхььанчарна партийни организацей пхьь лаьхтарг.

Дукха керкам тIаьхийтаб пленумий бюро болх тоабара, цита хержача коммунистий хьинар айдара. Пленумашка, бюро заседанешка дуьйна уттадаьд города боахамен общественно - политически аьхара кертера дешаш.

Парте горкома, райкомий бюро заседанешка коммунистий отчеташ тIаьдийтад.

Парте горкома, райкомий, хIаьта нитта юхььанчарна партийни организацей пхьь лаьхтарг.

Дукха керкам тIаьхийтаб пленумий бюро болх тоабара, цита хержача коммунистий хьинар айдара. Пленумашка, бюро заседанешка дуьйна уттадаьд города боахамен общественно - политически аьхара кертера дешаш.

Парте горкома, райкомий бюро заседанешка коммунистий отчеташ тIаьдийтад.

Парте горкома, райкомий, хIаьта нитта юхььанчарна партийни организацей пхьь лаьхтарг.

Дукха керкам тIаьхийтаб пленумий бюро болх тоабара, цита хержача коммунистий хьинар айдара. Пленумашка, бюро заседанешка дуьйна уттадаьд города боахамен общественно - политически аьхара кертера дешаш.

Парте горкома, райкомий бюро заседанешка коммунистий отчеташ тIаьдийтад.

Парте горкома, райкомий, хIаьта нитта юхььанчарна партийни организацей пхьь лаьхтарг.

Дукха керкам тIаьхийтаб пленумий бюро болх тоабара, цита хержача коммунистий хьинар айдара. Пленумашка, бюро заседанешка дуьйна уттадаьд города боахамен общественно - политически аьхара кертера дешаш.

Парте горкома, райкомий бюро заседанешка коммунистий отчеташ тIаьдийтад.

Парте горкома, райкомий, хIаьта нитта юхььанчарна партийни организацей пхьь лаьхтарг.

Дукха керкам тIаьхийтаб пленумий бюро болх тоабара, цита хержача коммунистий хьинар айдара. Пленумашка, бюро заседанешка дуьйна уттадаьд города боахамен общественно - политически аьхара кертера дешаш.

Парте горкома, райкомий бюро заседанешка коммунистий отчеташ тIаьдийтад.

Парте горкома, райкомий, хIаьта нитта юхььанчарна партийни организацей пхьь лаьхтарг.

Дукха керкам тIаьхийтаб пленумий бюро болх тоабара, цита хержача коммунистий хьинар айдара.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI, 12 январь 1971 шу.

А ЭЦАШ, КЕРДЧАЛАРТОПАМАШНА!

Бехтокхаме декхараш

Н. Ф. ОСИПЕНКО,
КПСС Заводской райкома хьалхара секретарь

Районе кхъхьегамхоза хаиал дукхха хьалхе кхочушъяьлй промышленни продукци арахецаре цунна реализаци яьен пхе шера плян. Промышленносте, транспорте, гІишлоцлечьа коллективашна кхаьстта дика кхъдийтйар дІадІа, хача юбилейни шера. Районе ергийача предприяттеш кхочушйар паччахьалхеен пхеаннаьл. Пхеаннаьл соиІІа дукхха арахийцар мехкадьтта тоабаре экспортна продукт: фенец, ашетон, доаькъаре концентрацаш.

Цхьабакъда тхона ма хетта дика болх баьл районе промышленни предприяттеш, организацашна. Юхьхьарча партийни организацашна а парте райкомо а де мел доаГІар дац балха юкъера кхочамбочаьрашца дІадаьхьа хьаьрчаьнна, ремонташ йайца эцалла тоабаре экспортна продукт дІаГІаьрямаш. Масаллен, сбаяк цхьаьлочи предприяттешца - ритмийно баьцар, болх. Пхеаннаьл кхочашца ца еш масеннаьл бутт баьхьхеен Грозненеен мехкадьтта чакхдоахача дитоньи заводаца, кондитерски фабрика, кхичар а.

Укх тІехььарча хана партийни вахара нормаш нийса кхочашъяьрд, партийно - политически болх тоабаре, коммунистий бІех токъаьн партийни организацийн деналл айдара духаГІа йоахко е яьнай парте райком. Цох токата беркат даьнна. ХІинн дукхаГІа йолча новкъостаг дар а дех оаьа.

Пайда эца торонех

С. М. ЦУРОВ,
КПСС Ленински райкома секретарь.

Чакхъашна пятилетка хаиал хьалха кхочамІийр а алаяьл соиІІа дукха продукци арахецаш а доккха даькъа лаьцнад районе предприяттей новаторашца, коммунисташца, халкъа гІиахьожмца контролирацца.

Партийни организацашца дукха болх баьб дикагІбарий оший йоаржаеш, кхочаяь болхлой гоазал лаьхьеш.

Хіаиз КПСС XXIV е съезд хьаьлаГІаргІойна да гарга ме гІорт шераГІа йьржаш ергийна социалистически яьх, айлуш латт болхлойн ГІулакхерчо пацьеш хьинар, товлуш болаГІе йийца кхеле бу политически культурийо - хьетамеш болх.

Цунна цхьана парте райкомо кхъьсстта тєраьнн тІабахийтаб партийни дисциплина чІоаГІьярца, комсомолцашца, кхы а воГІа деш сайрийнарчеш заочнийн факультеттий студенташца.

Хіаиз ергийара процесс тоаьра наьхьаьл лєхаш я парткомн деканаташ. Специальни дисциплинийн программашца Іилмаш техникийн карагІдаьнарашца тьажжа эрганьха толерийн. Дукхаг1а терхам тІабохийтаргда фундаментальни Іилмаш, физикеш; математикеш хьеарна, студентийн лиьнен лаьхьаьра, уж Іилмаш-тохкама болх- дукхаГІа юкъеозаца.

Хіаиз ергийна хаио діа ма дехха специалисташ кийчбера чІоаГІа новкъарлор ю институте Іилмаш лабораторин база ца хиларо, поменчеш кье хьаьлеІІа геттара хьаьл дол. Квартираш ца хилар баьлча долаш института чІоаГІа ишаш бола специалисташ боалабе йийш йолаш дац тхо, проект кийчбеш дукха хьаьлаше хьалде дІадоладеш дац института дукхаГІа дола цІенош а. Из бахьаш долаш тхо долчара кхича институташца балха дІаьх цхьаболча тха преподавателаш а.

Хіара шера тха института пІан квартира тела аьина соцам баьбар КПСС обкома бюрос. Цхьабакъда ув гІолча-хьежаш.

Хіаиз тха института ергийача коллективе берригА иш тІабахийта кхаьхьет КПСС XXIV съезда дикача толамашца нах ьадаГІаьра.

Съезда накъадолхаш

А. П. ОЛЕЙНИКОВ,
«Красный молот» завода котельщик

КПСС XXIV съезда накъадолхаш 25 марта уьх шера хьалхара квартала плян кхочаьчъе доаг деннад тха бригада коллективо. Хіаиз са новкъостаца 130—150 процент кхочамІийр деи нормаш дика мара хьаиг продукци. Уж толамаш даха тха вІаштІехьдолаш барт болаш, эцачоа ІІо де хІарвар кийча волаш тхо доладаш. Бригадо берригА кІеначаш кольчъистически къхьегама ударнийкаш ба. Проглаш ер, балха тІехьаьнарг, производственни дисциплина телаяр фуд хан тхона, Массеехь шу да тха бригадера сат воГІа ергийна. Доаькъ ергийна ишаш. Из хаиаьнна ю партийни собранеш, цига дувца уьтта-таду корта бола деташ, производственни участкашца духхаГІа хуьл парте райкома болхлой.

Цхьабакъда мехкадьтта чакхдоахача предприятей болх цІенхаштта тоабе а арахецаре продукце дикал лаьхье а вІаштІехьдаргдан заводаца реконструкци да йойн. Кхьастта ергийна рекурци е еаш я Грозненсен мехкдаьтта чакхдоахача завода. Уьх шера цхьаьлагІІа квартале кийчьаьн діаяьл сеан я цуьн техникеш проект. Уьх шин шера реконструкци е терхІ Новогрозненсен мехкдаьтта чакхдоахача завода а 1972 шера хьалхарча квартале цига болх бе болаяьлйийтаза ден денарафинизацце установка, эргаьвкхьа тоаьрбан хІаиз волаш йола установка а. Цо торо хуьлийтарбаьл лаьхьаьчтаяьн бензин дуХхаГІа арахецаш.

Уж доккхий балхаш чакхдоахара 150 млн. сом эшаргда, 2,5-за духхаГІа де дезаргда гІишлой. монтажник балхаш. Цудухьа гІишлой индустрин гІишлой-монтажаш организацей объекташ дегІайоалаяра ихы тІа а капитальни вложенеш эшаргьа, цІенхаштта тоабе бесаргьба цар болх. Хіаиз уьх шера де дерІа балхаш тєттара а кІезига да. Цудухьа цу гІулакхера КПСС горкомн обкомн хьажар а мехкдаьтта чакхдоахача мяодулта реконструкци ера духхаГІа аьха хьаьхьара пар новкъостаг дар а дех оаьа.

Кердадараш юкъехкухьаш

Г. Ф. ПАЛЬЧИКОВ,
«Грозненфтехимзаводы» объединене начальник.

Пхе шера плани В. И. Ленин баьл 100 шу дизара сийна Іаийца социалистически декхараш толамаш хьалхачаьнд тха объединенеен предприяттей коллективашца.

Ховш ма хиллара, тха предприятешца юкъехьолш латт шекинкин экспериментеш. ДІадахача шера юкъерча звеноцара ялх бІаь сат балхаях мухьаьвалийтаз. Из бахьан долаш дикка лаьккеннад юхебисачча болхлой аланя а къьхьегама оьсарле а.

Чакхъьшнача пятилетка шерашца тха объединенеена чоаГІаГІа. Уж предприятешца, болх бе йолаяьлийтаз хьалхара промышленни объекташ. Царна юкъе я Центральни газофракционирующи установка, опытни завод, очистной сооружений хьалхара аргІа, кхы йоле доаРхІаме объекташ.

Йийца - дукха Іалхаш дІадаьдаьлаш «Грозненфтехимстрой» треста предприяттешца капитальни ремонт еш, мехкдаьтта химически производства процессаш эрганьха тоаьш.

Из бахьан долаш торо хилар мехкдаьтта духхаГІа чакхдаьхха я аьтенан бензинаш кхосса дукхаГІа арахецаш а. Бедалаьр продукташ цІенхьа хьаьхарах, хьаьрш тоннаш дукхаГІа арахийтад парафин, фенол, сийрда продукташ, полиэтилен.

Уж толамаш даха вІаштІехьдийнад ГроНИИ а «Гипронефтефта» а институтий Іилмахошца доккха новкъостаг дарах, тха новаторашца изобретателаш, болхлошца дизайнерошца техникеш болхлошца хьинарг къьхьегарг, партийни, профсоюзни, комсомольски организацашца политически организаторскин болх тоабарах.

Нийса хуьрдаш кхочамбошарех та аьлча а. Цхьаькха дица а вІаштІехьдаьлаш номенклатурах продуцци арахецаш планаш кхочашье. Хіаиз ч цІенда дІадаьхьаьдаш аварен елга, кхочашъяьц капитальни Гиишлошъяра плян.

Отчетни доклада ГІа тха объединенеена е а боаГІаш критика йир. Конференце белгалдаьхьа кхочамбошарашца мІмотта сихаГІа балха юкъера дІадаьхьа ХьажарГІа гІо. КПСС XXIV съезда накъадолхаш кердача пятилетка хьалхарча шера кварталийн план ханал хьалха кхочашъеьрта «Грозненфтехимзаводы» объединене предприятеш.

ДАЬХЕННА—ДУХХАГІА «ІАЬРЖА ДОШУВ»

Т. Ф. ПАВЛОВА,
«Старогрозненфть» НГДУ оператор

Тха № 3 йолча районан инженерно - диспетчерски служба коллективо хочаьнадьлаш юбилейни шера гІаийца социалистически декхараш а пхе шера план а. Уж толамаш даьхьа кертє лаьттаб тха коммунисташ. Масаллен, 28 декабре тхьоьалІа миллион тонн мехкдаьтта доаькхача сийлен вахте-отта боьхо елар тха коллективанца. Шозей говзал даьнн лаьхьо мехкдаьтталхоша. Дукха нах дешаш ба техникумашца, институташца, политически дешарех кружокашца.

Іхоьа карагІдаьнарг дог гІоДоаькхаш дале а, бакъта. «Пезига дац хьоочамбошарца а. Хьажаьрш ай тха диспетчерски пункт. Шийта шу да пигара оборудованн да хуьша, кьаенай из, болх нийса бац цо.

Тха болх чІоаГІа юхабеттєн цемент, хьуьматериалаш, чІоаГІа ешаш хьочамбочаьнна ма хІаьрг.

КПСС XXIV съезда, накъадолхаш гІайца деххарах диза хьочамбошарца ниъ ца хьобеш кхаьстаргда оахх.

Хіаиз ергийна. МоллаГІа а деххарах кхочашдулургдолаш ма бола педагогически колледжа вІаштІехьдийтай институте. Бокха Іилма-методически а Іилматохкама а болх бу цо, кийчбу кхоьа Іилмахой. 1965 шера дена Іилмай кандидатий диссертацеш Діаййе бокъо ешай института. Цу хана дена дукха Іилмахой кийчбаьб тхаьшта.

Хіара шера дукхаГІа хул институте хьалхе боахама кхочамдоаг Іилма-тохкама балхаш. Укх тІехььарча пхе шера шозза дукхаГІа дола уж. Цунца ихьаьна преподавателаш эспиранташ хьинарг даьхьа доаг Іилма-тохкама балхаш деча. 1970 шера 242 студента дІаьх Іилма болхаш. Тха преподавателаш а, студенташ а ший 120 доклад, 100 лекци йийшай. Идеологически болча кхьастта чІоаГІа терхам тІабахийтабар юкъера шера.

Преподавателаш - студенташ - пешен республика кхьаьстамхошца юкъе боккха организаторски болх бу. Дукха ца йоаьшаш уж хилар «Красный молот» завода болхой боьна. Цар цига даьхьа лекцеш йийшар, докладаш йир.

Партийни - комсомольски организацийн чІоаГІа йоаькхо. Ю студенташ кхьаьстаргда дукхаГІа бегаш кхебора. Студенташ - хьинарг даьхьа доаг керттера дешара корпус хьаьтєча, гуйрах балхаш даьхьа доккха новкъостаца ду колхозаштий гомхошитеш.

Цхьабакъда, доклада тІа белгал мадаккхара, кІона специалисташ кийчбеч хІаиз а дукха да кхочамбошарашца. Посредственно дешаш ба аханел соиІІа бола

БАЛХА КЕРТТЕРА ЛОСТАМ

А. Н. МУХОРТОВА,
КПСС Старопромысловски райкома секретарь

«Ма хулла дукхаГІен дикал лаьха йолаш мехкдаьттен гаьн яьккха, — ийтта дар чаккхьийнача пятилетка тха районе кхьаьстарг. Хоштта хьалхашка лаьта керттера дєххар. Из кхочамдаьра лостам болаш бар районе партийна организацийн бен тинна организационно - партийни а политико-кхетама а болх. Юхьхьаннача партийни организацей, берригача коммунистий денал айдара, коллективашца юкъе беча йдейнкхетама болхаца доаРхІам лаьхьбара дерриг де-гІийрзаш КПСС районе. Цу деша хетаяь. Дукха пленумаш, собранеш, партийни активаш йинна. Ийтта терко ший оахх - кхьаьстамашца коммунистически кхетам тодача интеллигенции юкъеозаца, кулгалгой кодарг бехкоткъам лаьхьбара деша а. Оахх беча кхетама балхаш. Іа ноожжа лаьхьу районе экономика а. Партийни дешара системе кхьастта чІоаГІаГІа терко ю КПСС-райкомо экономически деташ ца лаьхьа транспортца діа-ьоьа кхуьлаьна Іалаийца гІулаьх. Іорода предприятийн горисполкомо оттаярх балха ди цхьатара діадолалийц дукха яьх Іоь. Цу хьажъеьхьа ойрадож оттаяьнна яргьац. Ийтта автобусний парк эсала хилярх города Іностюшка нах діа-ьоьа кхуьлаьна а дукха холонаш дуьхьала уьтт. Горисполкомо цІенхаштта уйлє е ма доаг да ий. Из гІулаьх тоаьара дерриг дерда оаха.

Іа ма тха транспортца діа-ьоьа кхуьлаьна Іалаийца гІулаьх. Іорода предприятийн горисполкомо оттаярх балха ди цхьатара діадолалийц дукха яьх Іоь. Цу хьажъеьхьа ойрадож оттаяьнна яргьац. Ийтта автобусний парк эсала хилярх города Іностюшка нах діа-ьоьа кхуьлаьна а дукха холонаш дуьхьала уьтт. Горисполкомо цІенхаштта уйлє е ма доаг да ий. Из гІулаьх тоаьара дерриг дерда оаха.

Іа ма тха транспортца діа-ьоьа кхуьлаьна Іалаийца гІулаьх. Іорода предприятийн горисполкомо оттаярх балха ди цхьатара діадолалийц дукха яьх Іоь. Цу хьажъеьхьа ойрадож оттаяьнна яргьац. Ийтта автобусний парк эсала хилярх города Іностюшка нах діа-ьоьа кхуьлаьна а дукха холонаш дуьхьала уьтт. Горисполкомо цІенхаштта уйлє е ма доаг да ий. Из гІулаьх тоаьара дерриг дерда оаха.

шера, 1,5 эзар саг юкъеззаш оаха цига. КхоалаГІа шу да КПСС райкомо ер деш. Цунна ергийна - техникийн семинар болх бу. Юхьхьанча партийни организацей секретарша партийни строительстве; промышленни предприятийн кулгалгоаш Іилмаш - техникийн революцех лаьца болча лекцеш лаьдийГІад. Хьажъеьхьа хьалхашка кастелаета лекци еш кулгалгоаш. Кхьаьстамой экономически знанеш лаьхьчеа болхха ба лоарХІам вай республике арадулаьца «Агитатора блокнотах». Цхьабакъда цу тІа кІезига хул вай мехка культурийн экономическин вахарах йола статьяш.

ГІишлошъяра; «Кхо бен діа-ьхийта ГІишлон материалаш, дикал лаьца йолаш сиден хьалхе ГІишлон объекташ» — ийтта я Хіара монтажника деваь. Транспорт болх боаьшш ца лаГІийтаза, цемент, доагор, электровегри кхоеш діаьхийтара денна торонаш гучайоаьх коммунистана, КПСС XXIV съезда оаха еш йолаш кийчо и из.

Тха треста ГІишлон управлене болх кастаьста сец технологически транспорт бахьан. Самосвалий водителаш балха тІехььабчаш, е йаьлаш ізьа ца боаГІаш а, бусс, пораба указанеш кхочашъяьц, «Грозненфтехимзаводы» объединене кулгалгоашкара дех оаха технологически транспорт тха треста доалаьх хьаьлара - доаш хьоьсадар.

Шишша-кхоккха саг йолаш ишьа ціеношка бах тха нах. Балхара ювоча, кулг-оаьх, ювоча, ювоча, баьнг а ий. Ийтта хала да къьхьегама хьалаш а. Дийнаьх сарашца е бІелен саххьалаца яра болх а бий ГІаьнг а ий автобуса нахьаьла дезаш хул тхо йоачан—латтача хана. Из бахьан ГІуйрийн на столове хІама даа йолаш. Хіаьта политико - хетамаш болх-ма тхо доаГІа пагтаьла мара беш а баьг. Тхо діа-ьха дехьдешна хьлараХ да из йоах кулгалгоашца. Из нийса дац. Іа-ьхьегарчаш хьаьштан довза а цар къьхьегама хьаьнар айде а деххарийла я партийни организацин. Діахо йодача хана цІенхаштта терко е еза бурудаттара балхаш ритмийно дерриг хьаьлаш вІаштІехьдахара деша. Хіаьна аьлча міждаьхьта духхаГІа дакхаьгА доаш бурудаттара балхаеХ тийша да.

ВЛКСМ комитетий бувзам, комсомолцашца - производствен и и. кашта юкъе къьхьегама дисциплина телхаяь, зуламе ГІулаьхаш ледлаьр, корта бохабу малараш мелаш дукхи моттигаш ниису. Партийни организацей - воаьстаца цу хьажъеьхьа дукха де йиш йолаш эр комсомольски организацеш. Ийтта дукха да кхочамбошарашца, комсомольски дешара системе а. Хіара шера политически дешаре дакъа ца лоШаш дукха кагирхой бусс. Лохача идейно - политически боарах тІа чаккхоьл. Поккха экономически эффект йийнай цар балха юкъе йийхьаьта 150 рацредложеиех, дика а даьхьа лаьнад коммунистически субботникашца, ийтта кхича общественни мероприятеш. Кхьастта дика кхьаьгаргда а общественни балха хьинарг даьхьа лаьрца а белгалбаьнна кагирхой список доккха я. Пятилетка гурпаччахьлхеен дисциплина «ІогІьечча, производства резервах пайда эцилга тоаьлча, полиэтилен дикаьл лаьхьчеа, ийтта діаьхо а. ЭгІара хьалха уж кхочамбошарашца Діадахар болх коммунистий бехткочам лаьхьбара Діадолабаьб парткомо. Цхьабакъда тха болх бола ГІаьнг а ий. Іорашца ергийна участкаш кийчье. Цекинскин химийн опыт балха кхьаьхьарах доккха лаьца даьнна. Іорашца ергийна - производственни а. Ергийна ергийна ергийна

ШКОЛАЙ БОЛХ ТОАБАРА

(Халхта просвещене толашаІІбарий хьалхарча республикански слетера)

— Халхьа просвещене толашаІбарий хьалхарча республикански слет болх бе йоІалу вай дерриг Советски хьалхарчо КПСС ХУІІ съезда толамца нажьадаха кийчлуча хана.

Тахан ухх хале ІаІашІІкхІйттоб вай республика хьехархоша юкъе эгтара дикаІІбарашІ. Шуна а, хІаьта шо санна болча, кьыча хьехархоша а, шох тешам а бенна, ДІедеинад партин хьалхьа бераш — вай кхуьйлІарий хьехарг. Шо дехкарийла да коммунистическе общество хьехьолдарийла корда ноахьал хьеде.

...Тоо тешаш да халхьа просвещене толашаІбарий хьалхарча слето вай республика хьехархой коллективий опыт ДІасамоакъхаргаллаярах, — ца дешатна хьайийлар массеш да халхьа КПСС обкома политпросвещене ШІен зале хинна республика дикаІбоача хьехархой форум Нохч-ПІалІгІай АССР министрий Совета председателя М. Г. Гайрбекова.

Дуненг тІа вахача гаргга дехьаран ушьашна хьехархочуна ГІолла довз бера. Хьехархо Іен бер язде, деш, сурташ хьажа, цаьнна ьалча, Іилма довза Іомадаь. Хьехархочо Іомаду бер керлаЗар хьакхолла. УйІа ца е, Дальке еза, коммунистическе идеалех тешаш. Цу деша хетадь дар просвещене министра М. У. Умарова хьамаьІа.

ХІанза Нохч-ПІалІгай республика школашца болх беш ва хьоІта эзар гергга цьехьаро. Шерра-шерра парна ПІаЗкет вай мелкарчо вуьзшца педагогически Іилма кІоьарта дайна болх кьона хьехархой. Вай гергга, юртий школашкара хьехархой шоай болх мел дика бовзаш, бешаш да хьаьхьох парех дуккхаенна ваьчьалЗкеш сонгІаташ тІаІийна хиламе. Ножай-Юртарча юкъерча школа хьехархо А. В. Стояноваа — социалистическа кхаььбгача турпал, РСФСР — школа заслуженнен хьехарг — 31, Нохч — ПІалІгай АССР школа заслуженнен хьехарг — 94, соденашца медалашца лелаер — 61, хьехьа просвещене толашаІбар — 903. Цу цифирийна хьаьрьох вай школашкарча хьехархочуна шоай болх бовзаш хилар. Шоашца хьалхьашка латта керлга дехьаранг толамех хьакхаьдарг ПІалІгай а вай республика хьехархой. Цу хьаьхьеьа дукха карарІаьнна ДІадахачен карарчен дешаш шоашца: тоаденнаь дешаш ДІадахачен ешаш а хьехам бІлар а, хьехархой шоай говзал говзаш хьахьешай. ШоллаІІІІа шера классе чувнка дешарх 5500 ІІешаІІІІа болхлуш бовзаш. Шолхьа ІІешаІІІІа ДІабойнийнад школашкара, дешарах кхеташ доза бевзаш 1,5 процент дуккхаІІа хиннад, 93,4 процентата ДІаьхьалчаьа уж. Цуо гергга керлгга программех школашца хьехара шерра кийчо а ЙІй.

Къаьстта ала дезі керлгга программех болх бен йоІа кийчоп, школаІІІІа, поллаІІІІа, класан чуйоаІІІІар болча юкъьхьанцарча классий группах. Керда ДІадолалаь ПІлаьжх хІаьа дале а, оІ ІоаІийна ІІІе а республика хьехархой торо хиннай ца классашца бераш дешарах. Кхера боарам 95,3 процентата ДІаьхьоачеІ. Республика юкъерча хьокъамаг тІех чуІ из. Цу хьаьхьеьа эскелІ а кхыча школаІ хьехархоша пайда йІй мегарбоІаш а да Гудермеца, Сунженски, Шелковски, Веденна, МалІІабика районий г. Грозне юкъьхьанцарча классай хьехархой толамаш. Иштта Веденна районна юкъьхьанцарча школаІ дешархоеч 93 процент ДІачубаьнгар арІІаначу классе; г. Грознерча школаІ дешархой — 97 процент, царех 46,5 процент дикеи тІехкинен дешаш да.

Болгалаььча районий школаІ хьехархой цу тайнара толамаш даха торо хиннай. ХІанзалца да хиннача тайнара, керда материал хьехаьа ЙІаьна ДІаьмахьаьнца из юзаш хиларах, хІара бера фу хоп хьожаш ТІаьхьожам лоаттаборах, хІара берагга къаьстаьаьа дьожаш хиларах, дешарах-тоЙтарг пособех, техникечи средтеьех дуХхаІІа пайда эзнаьх.

Юкъерча школашкарча дешархой знанеш дуХхача дахьне тийна а юхьхьанцарча школаІ хьехархоша беча баьхах. ДухХьала юхьхьанцарча классийца хьаьхла болалу бериЙ Іилманнарш, хьехьаргамашца бехьаьа, дахьа кхетам, хІаьта кІоарга знанеш. Цу хьаьхьеьа республика школашца юкъе белгала я г. Грознерча № 4 болх барХІ шера школа. Мехха дикаІІа болча хьехархой опыт ІоамаЗо цар, опытно - практически конференцнца, семинарашца дакъа лоан, хІара хьехьаьоно хьаьстаьхьастаьа тешаш болх бу, хІаьта парех рефераташ язъю, йийлла урокаш тел. Болх иштта дика аІашІІехьІаьккхарх ухх тІехьаьрча пхе шера юхьхьанцарча классий дешархой, цьаьхьа чу ца вусаш, лаьхерча классашца хьалчуйІийна. Цу школе ПІ 5—6-чен классаІ проблема. ПІ классий хьехархоша аІХХа бувзам доаттабу юхьхьанцарчо классай хьехархоша.

Иштта дика аІашІІехьІаьккхаЗ болх. Ахмой-Мартенерча юхьхьанцарча школе а. ЦьхьаьлаІІІІа классий дешархой эрсий меттаЗен математикагІен йоІа цар знанеш техкачч ЙІучІдьлар, керда программа ДаьреЗеве берашца магар Гламота хьехьара методика эргаьккха тоайро торо хилийтар анализ синтезе е, дешара техника дикаІІа йоаза берашца Іомадеь. Юхьхьанцарча классий керлгга программагІа лаьца ЙІйнар Шелковской юхьхьечча школе директора ном Горобеца:

— Просвещене министра яьна дожладах вайна хоп керлгга программех болх бе школаШ йоІаенначуІ тІехьаГІа бейий знанеш кхетамаш ерриГча республика школашца дедамаьнна. Да а да из ишта. Цу хьаьхьеьа масала ма мегардоІаш а тха школа а. Баьхьа са ала безам бер кхы да. Молодечно районе ДІадахачен ГІулакх йийса оттадийна. ЦхьаьбаьІІа, цьхьатарг гучалоаш керлгга ГІулакха кхоачамбоаначуш п.

Аз ма ИХХара, « из моттиг ийсьеьнийла тха школе. Хьаькал шо. Тха школе дешаш дола бевзаш дуХхача кьамех да: ноХчий, ерсий, нергІий, ц. кх. ДІ. Царех дуккхадарш уж юхьхьанца школе доаГІача хана эрсий мотт хоиш хиллаш. ХІаьта керда программа торгІачча кьаьнгІ бераШІа дайхІа оттеньа я, цу программагІа цхьоаІІІІа классе деш цар дешаьа дет. Баьхьа дуХхьал эрсий мотт на хаРІ дуХхача берашца ТІаьвреЗе бесе ЙІаьнгаш. Цудухьа тхоаІ хьехархой цІерагІа оттаде безам ба са эрсий мотт на хоччарна кийчоьн классаш ЙІхкара дош. Цох бокха пайда хурбе.

Республика хьехархой хьоХХамерча балхах кхы дуХХа масалаш доладе йийш ер. ЦхьаьбаьІІа вай йийш ю уламех доккхал а дешаш, хьоХХамобоаначуш бІарта ца го.

ДІадахача дешара шера республикеХ кхойтта язар дешархо школагІаГІа шера чувнсар. Дукхача ІІІоаІІІІоаІІІІа лоа я дешархой ешанеш. Сенца дувзаденна да из? Цун керттера бахьан да цьхьаьдоаГІа хьехархой кийчо хьоХХа пилар. Из бахьан доЙлиш ду тайнара хьехархоша луш ІІоІа торкаш теоретически методически боарам лоха болаш хуьл. ХІаьта керттердар да цу тайнара хьехархоша цоаІ квалификация лаьхьара хьаьхьеьа а деш хІама да хилар. Цхьаьшболча хьехархоша тоашта а йоІаш кегар программа, пайда йийбу хьехара кьаьнеча методех, дешархочна новкъостал з на деш. Іома да яьна уроках шиШ уьттаю, хаддаНаз лув. Цу хьаьхьеьа кІоарга чуЗоашам болаш дар педагогическе институтА ректора М. П. Павлова дах кьамаьІ. Цо аьлар:

— Школана хьалхашка латта деккар хуШадаларга хьежжа хуШшлу тха институтА декхаран а.

Школа ІІхьехархой деккар да бераШта духхьал ІІІІаа знанеш ВЗарал; совІІа, уж уйІа е баГа Іомабе. ХІара шера тхо институт чаКх а яьккха дукха кьона хьехархой болх школашка. Цудухьа тха деккар за кердача хьалашка хьехарчоЧ хьалхашка латтача декхарех уж кІетабе. Из ГІулакх мадарра кхочачаШдарг ЙІоаГІо безам институтан юкъера бувзам.

ДІадахачА дешара шера дукхьа дешархой ДІабойнийнад школаеч — 2529. ЦхьаьлаГІча классе дешаьа хайшарех 70,3 процент барш мара чаХХьаьккхаЙ барХІ класс. Из санна доЙа ІІІа йІаьнна, ГІулакх баьхьа а дешархой дашша-ноаЙонна, общественноСтана бен бола болх боаГІача тайнара ца оттабар. Берашца кІоарга кхетама шерра знанеш ялара доаГ мадарра кІеЧстаЙе йийш ер къьстта берий дашша-ноаЙонна, гергга ІІІІа ІІІІа ІІІІа